

เสียงจากความเสี่ยง: เค้าโครงคุณภาพชีวิตสีเขียวเชิงอัตวิสัยท่ามกลางความเสี่ยง ภัยในพื้นที่ทะเลฝั่งสุดท้ายของกรุงเทพมหานคร¹

Voices from the Risk: Framework of Subjective Green Quality of Life amidst Risks in Bangkok's Last Seafront

พิชญ์นิพัทธ์ วิชัยโน และกุลพัชร ศักดิ์วิทย์

Pychaniphat Wichaino and Kunphatu Sakwit

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Department of Sociology and Anthropology, Faculty of Political Sciences,
Chulalongkorn University

E-mail² : pychaniphat@gmail.com

Date Received : 25 March 2025

Date Revised : 19 August 2025

Date Accepted : 26 August 2025

Date Published online : 26 December 2025

บทคัดย่อ

ท่ามกลางสังคมเมืองกรุงเทพมหานครเสี่ยงภัยในปัจจุบัน บทความวิจัยนี้เลือกพิจารณาความเสี่ยงในฐานะสิ่งที่ถูกประกอบสร้างผ่านการรับรู้เชิงอัตวิสัย ซึ่งข้ามพ้นการรับรู้ความเสี่ยงที่ถูกกำหนดผ่านสถาบันทางสังคมที่กระทำผ่านอำนาจทางการเมือง ผู้เขียนผสมานการรับรู้ความเสี่ยงเข้ากับการทำความเข้าใจคุณภาพชีวิตสีเขียวเชิงอัตวิสัยที่ถูกถักทอขึ้นผ่านสถานการณ์ความเสี่ยงจากการกัดเซาะชายฝั่งทะเลบางขุนเทียน โดยที่ความเสี่ยงได้มีส่วนสร้างการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของคนในพื้นที่แห่งนี้ ผู้เขียนอาศัยการวิจัยเชิงคุณภาพที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง จำนวน 5 ราย ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียน บทความนี้ผสมผสานมุมมองคุณภาพชีวิตในทางสังคมวิทยาเข้ากับทฤษฎีความเสี่ยงภัยของเบ็ค การเปิดพื้นที่ให้ทฤษฎีความเสี่ยงภัยของเบ็คทำงานได้อย่างเต็มที่ที่ต้องพิจารณาร่วมกับประสบการณ์ในระดับชีวิตประจำวันที่แทรกซึมและอ้างอิงอยู่กับบริบทเชิงพื้นที่ร่วมด้วย ข้อค้นพบการวิจัยช่วยสะท้อนให้เห็นว่าความเสี่ยงภัยที่ดำรงอยู่ได้ส่งผลต่อการก่อรูปองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัยที่ครอบคลุม

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “การจำแนกแตกต่างว่าด้วยมุมมองคุณภาพชีวิตสีเขียวของคนเมืองในกรุงเทพมหานคร: ศึกษากรณีเขตบางขุนเทียน” หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² ผู้ประพันธ์บรรณกิจ (Corresponding author)

ขีดความสามารถในการรับรู้ถึงความเสี่ยง ขีดความสามารถในการโต้ตอบเพื่ออยู่ร่วมกันกับความเสี่ยง และทักษะการอยู่ร่วมกันในนิเวศวิทยาเดียวกัน ผู้เขียนเสนอว่าทฤษฎีความเสี่ยงภัยของเบ็คยังมีพลังในการอธิบายและเปิดเผยให้เห็นถึงกระบวนการทางสังคมการเมืองที่เกิดขึ้นจากการเผชิญหน้ากับความเสี่ยง ทั้งยังตอกย้ำให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อการพิจารณาประสบการณ์ในระดับท้องถิ่นที่จะช่วยขยายมุมมองให้เห็นความเสี่ยงที่แทรกซึมลงสู่ชีวิตประจำวันของผู้คนได้เป็นอย่างดี

คำสำคัญ : คุณภาพชีวิตสีเขียว, สังคมเสี่ยงภัย, การกัดเซาะชายฝั่ง, บางขุนเทียน

Abstract

Amidst the current risk-laden urban society of Bangkok, this research article explores risk as a socially constructed phenomenon shaped through subjective perceptions, moving beyond institutionalized risk perceptions imposed through political power. We integrate risk perception with an understanding of subjectively interpreted green quality of life, which is interwoven with the risk situation of coastal erosion in Bang Khun Thian. In this context, risk contributes to shaping the quality of life of local residents. This study uses qualitative research, drawing upon documentary research and semi-structured interviews with five residents living along the Bang Khun Thian coastline. The study integrates sociological perspectives on quality of life with Beck's risk theory. To fully operationalize Beck's risk theory, it is essential to consider micro-level experiences that are embedded in and shaped by spatial contexts. The research findings reveal that the prevailing risks have shaped the formation of subjective quality of life, encompassing the capacity to perceive risks, the ability to aspire to coexist with risks, and the skills necessary for living within the same ecological system. We propose that Beck's risk theory remains a powerful framework for explaining and uncovering the socio-political processes that emerge in response to risk. Furthermore, the study underscores the importance of incorporating local experiences into the analysis, which enhances our understanding of how risks permeate the everyday lives of individuals.

Keywords: Green Quality of Life, Risk Society, Coastal Erosion, Bang Khun Thian

บทนำ

ความเสี่ยงภัยกลายเป็นประเด็นการศึกษาทางสังคมวิทยาที่เชื่อมโยงกับความทันสมัย (modernization) ซึ่งความเสี่ยงที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ในสังคมเป็นภาพสะท้อนกลับของความทันสมัย (reflexive modernization) โดย อูลริช เบ็ค (Ulrich Beck, 1992) ได้เสนอคำว่าสังคมเสี่ยงภัย (risk society) ที่ผู้คนในสังคมกำลังเผชิญหน้ากับความเสี่ยงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม เมืองในฐานะภาพแทนของความทันสมัยกำลังเผชิญหน้ากับความเสี่ยงภัยที่มีลักษณะของความซับซ้อนและซ้อนทับไปด้วยมิติที่หลากหลาย อีกทั้งยังต้องรับมือกับความเสี่ยงภัยที่ไม่สามารถคาดเดาได้ (Horlick-Jones, 1995, pp. 330-331)

สำหรับเมืองกรุงเทพมหานคร พื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียนกลายเป็นพื้นที่เสี่ยงภัยจากการถูกน้ำทะเลกัดเซาะ ซึ่งเขตบางขุนเทียนเป็นพื้นที่เดียวในกรุงเทพมหานครที่มีอาณาเขตติดต่อกับทะเลอ่าวไทย พื้นที่แห่งนี้เผชิญกับความเสี่ยงภัยที่เกิดขึ้นจากสิ่งแวดล้อมที่ปรากฏขึ้นผ่านการกัดเซาะชายฝั่ง (coastal erosion) โดยมีสาเหตุมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศและการขยายตัวอย่างรวดเร็วของกิจกรรมทางเศรษฐกิจเชิงอุตสาหกรรม ภายใต้ความเสี่ยงภัยได้ส่งผลให้เห็นการต่อสู้ดิ้นรนและการเมืองระดับจุลภาคที่ตอบสนองต่อความเสี่ยงในระดับท้องถิ่น (Marks et al., 2023, pp.262-265)

บทความนี้ได้ผสมผสานมุมมองคุณภาพชีวิต (quality of life: QoL) ในทางสังคมวิทยา เข้ากับทฤษฎีความเสี่ยงภัยของเบ็คเพื่อฉายภาพเค้าโครงคุณภาพชีวิตสีเขียวเชิงอัตวิสัยท่ามกลางความเสี่ยงภัยในพื้นที่ชานเมืองกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยในครั้งนี้ ผู้เขียนเลือกพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียนซึ่งเป็นพื้นที่เสี่ยงภัยจากการกัดเซาะชายฝั่งทะเลเป็นกรณีศึกษา ข้อค้นพบการวิจัยที่จะได้ถูกนำเสนอในส่วนถัดไป ผู้เขียนมีความมุ่งหวังให้เกิดการนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงนโยบายที่คำนึงถึงเสียงของผู้คนในความเสี่ยงและนำไปสู่การปรับปรุงคุณภาพชีวิตท่ามกลางความเสี่ยงได้อย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น สำหรับบทความนี้ คุณภาพชีวิตสีเขียวเชิงอัตวิสัยหมายถึงการรับรู้เกี่ยวกับความเสี่ยงภัยที่เป็นผลจากการกัดเซาะชายฝั่งทะเลบางขุนเทียน ซึ่งก่อให้เกิดแบบแผน วิธีคิด และขีดความสามารถในการอยู่ร่วมกันในระบบนิเวศวิทยาระหว่างผู้คนกับธรรมชาติ อีกทั้งยังให้ความสำคัญต่อวิธีการจัดการความเสี่ยงในระดับชีวิตประจำวันที่เป็นพฤติกรรมทางสังคมรูปแบบหนึ่งของปัจเจกบุคคลเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่อันเป็นผลมาจากความเสี่ยงภัยทางสังคม

“คุณภาพชีวิตดี ๆ ที่ลงตัว”: นักสังคมวิทยามองคุณภาพชีวิตอย่างไร

นักสังคมวิทยาเริ่มต้นการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต ในฐานะตัวชี้วัดทางสังคม (social indicators) การศึกษาในลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นรากฐานวิธีคิดของนักสังคมวิทยาที่ได้รับอิทธิพลจากความคิดแบบปฏิฐานนิยม (positivism) ที่จัดแบ่งจำแนกคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคมออกเป็นตัวแปรที่สามารถวัดและสังเกตได้ ซึ่งสามารถสะท้อนโอกาสทางสังคม การศึกษา เศรษฐกิจ และสุขภาพที่ปรากฏขึ้นในระดับ

ปัจเจกบุคคล ทั้งนี้ ในบางครั้งคุณภาพชีวิตมีความหมายที่สามารถเทียบเคียงได้กับ “ความเป็นอยู่ที่ดี” (well-being) (Ferriss, 2004, pp. 37-38)

คุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคมได้ผูกไว้กับโครงสร้างทางสังคมและการกระทำทางสังคม โดยสามารถแบ่งระดับคุณภาพชีวิตของเป็นสองระดับ ประกอบด้วย ระดับภววิสัย (objectivity) และระดับอัตวิสัย (subjectivity) โดยระดับภววิสัยเป็นเงื่อนไขเชิงโครงสร้างทางสังคมเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ที่ดีของปัจเจกบุคคล ในขณะที่ระดับอัตวิสัยมีนัยของความพึงพอใจในขอบเขตของการรับรู้ของปัจเจกบุคคล อาทิ ความสุขของปัจเจกบุคคล (level of happiness) ความพึงพอใจในชีวิต (life satisfaction) (Ferriss, 2004, p. 48) คุณภาพชีวิตของผู้คนถึงแม้จะอยู่ในสังคมเดียวกันก็มีความแตกต่างกันภายใต้ปัจจัยโครงสร้างของโอกาสที่ต่างกัน เช่น โอกาสทางเศรษฐกิจ โอกาสทางอาชีพ โอกาสทางการศึกษา และโอกาสทางสุขภาพ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียมกันที่คนแต่ละกลุ่มมีคุณภาพชีวิตที่ไม่เท่ากัน (Kantachote & Wiroonsri, 2023)

ในการศึกษาคุณภาพชีวิตในทางสังคมวิทยา อิทธิพลความคิดของแมกซ์ เวเบอร์ (Max Weber) มีส่วนต่อการสร้างกรอบความคิดในการศึกษาประเด็นดังกล่าวเป็นอย่างมากโดยเฉพาะความคิดเกี่ยวกับการกระทำทางสังคมที่ถูกผูกไว้กับเงื่อนไขเชิงโครงสร้างทางสังคม ซึ่งปรากฏผ่านกรอบคิดเกี่ยวกับโอกาสแห่งชีวิต (life chances) ที่อยู่นอกการควบคุมของปัจเจกบุคคลได้นำมาสู่ทางเลือกแห่งชีวิต (life choices) ที่ปัจเจกบุคคลได้เป็นผู้ตัดสินใจซึ่งสะท้อนผ่านแบบแผนการกระทำทางสังคม ทั้งโอกาสแห่งชีวิตและทางเลือกแห่งชีวิตมีส่วนต่อการกำหนดคุณภาพชีวิตที่ดีของปัจเจกบุคคล ดังเช่นความแตกต่างทางสาเหตุอันเป็นสาเหตุมาจากเพศ อายุ เชื้อชาติ สีผิว ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การได้รับแรงสนับสนุนทางสังคม พฤติกรรมเสี่ยงทางสังคมที่ทำให้ผู้คนในสังคมเผชิญกับคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกันออกไปอย่างสิ้นเชิง โดยนักสังคมวิทยาได้อาศัยตัวชี้วัดหรือชุดนิยามความหมายของคุณภาพชีวิตเพื่อมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายทางสังคมที่มีส่วนต่อการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคม (LaGory et al., 2001, pp. 635-640)

กรอบความคิดที่ได้รับอิทธิพลความคิดจากเวเบอร์ได้ส่งผลต่อการศึกษาคูณภาพชีวิตในสังคมไทยผ่านการศึกษาคุณภาพชีวิตทางสุขภาพ (health-related quality of life: HRQOL) โดยมีงานทางสังคมวิทยาที่เริ่มศึกษาซึ่งมีความน่าสนใจ ดังเช่น งานของโกนิญฐ์ ศรีทอง และคณะ (2564) ที่ศึกษาคูณภาพชีวิตทางสุขภาพของพระสงฆ์ในสังคมไทย โดยอาศัยตัวชี้วัดเกี่ยวกับความรู้ด้านสุขภาพ (health literacy) พระสงฆ์ส่วนใหญ่มีความรู้ด้านสุขภาพน้อยและสัมพันธ์ไปกับค่าดัชนีมวลกายที่อยู่ในระดับภาวะโภชนาเกินงานชิ้นนี้ได้ชี้ชวนให้เห็นถึงเงื่อนไขทางสังคมของพระสงฆ์ทั้งในแง่ของชีวิตประจำวันทั่วไป สภาพแวดล้อมทางสังคม และนโยบายทางสุขภาพที่มีส่วนต่อการกำหนดคุณภาพชีวิตที่ดีของพระสงฆ์ เช่นเดียวกันในงานของสายชล ปัญญชิต (2565) ที่เลือกทำความเข้าใจคุณภาพชีวิตของสามเณรผ่านพฤติกรรมทางสุขภาพที่เป็นผลผลิตมาจากทางเลือกแห่งชีวิตของสามเณรที่อยู่ในเงื่อนไขของบริบททางวัฒนธรรมที่ต่างกันเองทั้งจากการหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพอย่างการสูบบุหรี่ การดื่มแอลกอฮอล์ และการเล่นการพนัน ซึ่งทำให้สามเณรได้รับการดูแลคุณภาพชีวิตทางสุขภาพที่เหมาะสม

ขณะที่งานบางส่วนในสังคมไทยได้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตกับการบูรณาการทางสังคม (social integration) มุมมองของงานดังกล่าวมองว่าการบูรณาการทางสังคมสามารถช่วยถักทอและถักทอความสัมพันธ์ทางสังคมผ่านตัวเชื่อมกลางอย่างสถาบันทางสังคม โดยเป็นการศึกษาที่ได้รับอิทธิพลจากความคิดของเอมิล เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim) ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ งานของอารี จาปาเกล และคณะ (2563) ที่ฉายภาพให้เห็นถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้ย้ายถิ่นมุสลิมไทยไปอยู่มาเลเซีย งานชิ้นดังกล่าวเลือกทำความเข้าใจบทบาทของการบูรณาการทางสังคมที่มีส่วนทำให้ผู้ย้ายถิ่นสามารถดำรงชีวิตของตนเองอยู่ได้ภายใต้กิจกรรมทางศาสนาที่ถูกผลิตสร้างจากสถาบันทางสังคมอย่างสถาบันทางศาสนา คุณภาพชีวิตของผู้ย้ายถิ่นมีแนวโน้มที่ดีขึ้นเมื่อสามารถบูรณาการตนเองเข้ากับสังคมประเทศปลายทางได้

อย่างไรก็ดี การศึกษาคุณภาพชีวิตได้กลายเป็นบทบาทสำคัญของนักสังคมวิทยาที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายทางสังคมที่มีส่วนช่วยในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคม พวกเขามักเริ่มต้นด้วยการค้นหานิยามความหมายของคุณภาพชีวิตที่สัมพันธ์กับสถานการณ์ทางสังคมในเวลานั้น ๆ รวมถึงพิจารณาถึงความเหมาะสมต่อการกำหนดความหมายของคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องไปกับเงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรมของผู้คนในสังคมนั้นร่วมด้วย (Ferriss, 2004, pp. 48-49)

ผู้เขียนพยายามเชื่อมโยงความคิดและการทำงานของนักสังคมวิทยาดังกล่าวเพื่อทดลองเสนอเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสีเขียว (green quality of life: GQoL) โดยทำการพิจารณาผ่านบริบทความเสี่ยงที่กำลังเกิดขึ้นในกรุงเทพมหานครจากการมีคุณภาพชีวิตที่ด้อยลงจากปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมพร้อม ๆ กับความพยายามของภาครัฐอย่างกรุงเทพมหานครที่กำลังมีการดำเนินการด้านความยั่งยืนผ่านโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะ การสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม และโครงการต่าง ๆ ที่สนับสนุนให้กรุงเทพมหานครมุ่งสู่การเป็นเมืองสีเขียว (Leknoi et al., 2024) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของเมืองที่กำลังรุดหน้าไปอย่างรวดเร็วและผลิตซ้ำภาพจำของความทันสมัย การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้ให้ภาพของการเผชิญหน้ากับความเสี่ยงที่เป็นผลผลิตจากความทันสมัย ซึ่งได้ก่อให้เกิดการกระจายตัวของสิ่งที่ไม่ดีที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนในเมือง (Higgs et. al., 2003, p. 240)

กรอบแนวคิดการวิจัย: ความเสี่ยงภัยจากมุมมองของเบ็ค

จากการเชื่อมโยงการศึกษาคุณภาพชีวิตเข้ากับความเสี่ยงภัยในสังคม ผู้เขียนพิจารณาทฤษฎีความเสี่ยงผ่านมุมมองของเบ็ค โดยเบ็ค (Beck, 1992, pp. 21-22) ให้ภาพสังคมเสี่ยงภัย (risk society) ในฐานะผลผลิตจากการสะท้อนกลับของความทันสมัย (reflexive modernization) โดยเบ็คได้กล่าวในลักษณะที่ว่าความทันสมัยได้ก่อให้เกิดความเสี่ยงขึ้นมา ซึ่งความเสี่ยงได้แพร่กระจายข้ามพรมแดนของแหล่งผลิตสร้างความเสี่ยงและแพร่กระจายไปในทุกสัดส่วนของสังคมระดับโลก อีกทั้งความเสี่ยงยังกินระยะเวลายาวนานในการสร้างผลกระทบให้กับผู้คนในสังคม

ในความคิดของเบ็ค รูปร่างความเสี่ยงเป็นสิ่งที่ไม่สามารถคาดเดาและมองเห็นได้อย่างชัดเจน แต่การรับรู้ถึงความเสี่ยงที่ดำรงอยู่เกิดจากกระบวนการสร้างความรู้ที่อาศัยการตีความเชิงสาเหตุ (causal interpretations)

ที่คร่อมข้ามกันไปมาระหว่างความรู้ทางวิทยาศาสตร์และความรู้ที่ปฏิเสธวิทยาศาสตร์ การกำหนดนิยามความหมายของความเสียงจึงเต็มไปด้วยความสัมพันธ์เชิงสังคมการเมือง (Beck, 1992, pp. 22-23) ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการความเสียงได้ส่งผลโดยตรงต่อการมีคุณภาพชีวิตของผู้คนในสังคมโดยตรง ทั้งที่เป็นความเสียงที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี ความเสียงแตกกระจายออกไปตามตำแหน่งแห่งที่ต่าง ๆ ทางสังคมที่แผ่เร้นไปด้วยมิติของความไม่เท่าเทียมกันจากการได้รับความเสียง ความเสียงเลือกกระจุกตัวอยู่ในชนชั้นทางสังคมระดับล่างที่มีข้อจำกัดทางสังคมเศรษฐกิจ ซึ่งได้กำหนดตำแหน่งแห่งที่ของความเสียง (risk positions) ของพวกเขาขึ้นมา (Beck, 1992, pp. 23; pp. 35-36; pp. 39-40)

ข้อเสนอของเบ็คเกี่ยวกับความเสียงภัยที่แพร่กระจายผลกระทบไปทั่วโลกได้นำมาสู่ความเป็นสากล (cosmopolitan turn) ในการศึกษาทางสังคมศาสตร์ โดย เบ็คและชไนเดอร์ (Beck & Sznaider, 2006, pp. 7-8) มองว่าความเป็นสากลได้ก่อให้เกิดการบูรณาการทางสังคมของผู้คนต่างเขตสังคมวัฒนธรรมให้มีความสัมพันธ์แบบพึ่งพากันและมีสำนึกทางสังคมร่วมกัน การหันสู่การศึกษาดังกล่าวจะช่วยให้เห็นภาพของการเชื่อมโยงระหว่างประสบการณ์ระดับท้องถิ่นเข้ากับปรากฏการณ์ระดับโลก กรอบคิดเกี่ยวกับความเป็นสากลโลกได้ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมต่อการตระหนักและจัดการกับความเสียง ซึ่งเป็นที่แน่นอนว่าความเสียงเป็นกรอบเชิงประสบการณ์ที่สัมพันธ์กับระหว่างท้องถิ่นกับสำนึกร่วมกันในระดับโลก

การต่อยอดบนฐานคิดของเบ็คที่ปรากฏอยู่ในงานของบล็อก (Blok, 2019, p. 502; p. 511) พัฒนาความคิดเกี่ยวกับชุมชนเมืองสากลในความเสียง (urban-cosmopolitan risk communities) ที่มีฐานคิดจากความเป็นสากลของเบ็ค โดยเขาเลือกเสนอผ่าน “ภูมิทัศน์ความเสียง” (riskscapes) ที่ชุมชนเมืองต่าง ๆ เผชิญกับความเสียงเดียวกัน แต่มีรูปแบบการจัดการความเสียงที่หลากหลายและอ้างอิงอยู่กับบริบททางสังคมวัฒนธรรม ภูมิทัศน์ความเสียงช่วยให้เห็นว่าประสบการณ์ท้องถิ่นยังมีพลังสำคัญในการจัดการความเสียงในระดับโลก ขณะเดียวกันก็ได้มีการเชื่อมโยงเชิงความรู้เข้ากับพื้นที่เมืองอื่น ๆ ที่กำลังตกอยู่ในความเสียงเดียวกัน จนกลายเป็นเมืองเครือข่ายที่พึ่งพากันและกัน

อย่างไรก็ตาม งานศึกษาบางส่วนสะท้อนให้เห็นว่าข้อเสนอเกี่ยวกับความเป็นสากลของเบ็คมีมุมมองที่จำกัดต่อบทบาทของรัฐชาติที่อาจลดลงจากการที่จะต้องมีการจัดการความเสียงร่วมกันผ่านบทบาทของโครงสร้างพื้นฐานระหว่างประเทศด้วยการบูรณาการความร่วมมือขององค์กรระหว่างประเทศ ซึ่งในความเป็นจริงท่ามกลางความเสียงภัยบทบาทของรัฐชาติได้มีบทบาทสำคัญในการจัดการความเสียงและบูรณาการเครือข่ายความเสียงขึ้นในระดับโลกทำให้พื้นที่ต่าง ๆ ที่เผชิญหน้ากับความเสียงได้เชื่อมโยงเข้าหากันอย่างแนบแน่น ทั้งยังเกิดความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยเชิงเทคนิคความรู้เพื่อตอบสนองต่อความเสียง (Blok, 2019, pp. 503-504; Sakwit, 2023, pp. 8-9)

สถานการณ์ความเสียงของเมืองกรุงเทพมหานครจากการกีดเซาะชายฝั่งทะเลบางขุนเทียนที่กำลังเกิดขึ้นและดำรงอยู่ในปัจจุบันมีความสัมพันธ์ไปกับความทันสมัยที่กำลังเปลี่ยนผ่านพื้นที่กึ่งเมืองไปสู่การเติบโตของเศรษฐกิจเชิงอุตสาหกรรมที่ได้นำมาซึ่งความเสียงในการสูญเสียที่ดินทำกินและปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในพื้นที่ที่ส่งผลกระทบต่อการมีคุณภาพชีวิตผ่านความเปราะบางด้านการดำรงชีพ (livelihood vulnerabilities)

(Marks et al., 2023, p. 269) อย่างไรก็ตาม ความเสี่ยงได้เกิดขึ้นและส่งผลกระทบพร้อมกันไปทั่วโลก การศึกษาที่ระบุขอบเขตที่ชัดเจนจะช่วยสะท้อนภาพของประสบการณ์ระดับท้องถิ่นที่ตอบสนองต่อความเสี่ยงพร้อม ๆ กับการรับมือกับความเสี่ยงที่กำลังเกิดขึ้นในระดับพื้นที่ การศึกษานี้จึงอาศัยมุมมองความเสี่ยงภัยของเบ็คเพื่อทำความเข้าใจคุณภาพชีวิตของผู้คนที่กำลังได้รับความเสี่ยงจากการกัดเซาะชายฝั่งทะเลบางขุนเทียน ความเสี่ยงในพื้นที่ดังกล่าวได้ถูกขีดเส้นให้เด่นชัดผ่านการกำหนดความเสี่ยงของการเมืองระดับพื้นที่และการรับรู้ถึงความเสี่ยงของผู้คนที่อาศัยอยู่ในภูมิทัศน์ความเสี่ยงแห่งนี้

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยอาศัยการวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research) พร้อมทั้งทำการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured Interview) จากการลงภาคสนามในพื้นที่ทะเลกัดเซาะชายฝั่งบางขุนเทียนสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางสังคมภายใต้คุณลักษณะของพื้นที่ชานเมือง (peri-urban) ที่ตัดข้ามไปมาระหว่างการพัฒนาให้ทันสมัยตามวิถีเมืองกับการดำรงอยู่ของชีวิตแบบดั้งเดิมของคนในพื้นที่ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและประมง โดยอุตสาหกรรมที่เข้ามาในพื้นที่บางขุนเทียนได้ให้ภาพของความทันสมัยที่สืบคลานเข้ามาในพื้นที่ ขณะเดียวกันผู้คนในพื้นที่ก็ยังคงมีการใช้ชีวิตตามวิถีเกษตรกรรมและประมงของตนเองอยู่จากรุ่นสู่รุ่น

ผู้เขียนมุ่งตอบคำถามเกี่ยวกับการนิยามความหมายของคุณภาพชีวิตสีเขียวในพื้นที่ทะเลกัดเซาะชายฝั่งบางขุนเทียนที่สัมพันธ์กับชีวิตที่ดำรงอยู่ท่ามกลางความเสี่ยงภัย ในการวิจัยเชิงเอกสารได้รวบรวมข้อมูลที่ถูกผลิตจากเอกสารของหน่วยราชการ รายงานการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม รวมถึงข้อหาหรือจากสภาผู้แทนราษฎรต่อประเด็นการกัดเซาะชายฝั่งบางขุนเทียน ซึ่งเป็นการอ่านเอกสารเพื่อทำความเข้าใจตัวบทในเนื้อหา (Readings of Texts) ผ่านมุมมองความเสี่ยงภัยและคุณภาพชีวิตสีเขียว การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามผู้เขียนอาศัยเทคนิคการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างจากผู้อาศัยในพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียนจำนวน 5 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่ในพื้นที่แห่งนี้มากกว่า 5 ปี มีความคุ้นเคยกับการทำกิจกรรมทางสังคมบริเวณชายทะเลบางขุนเทียน รวมถึงเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกัดเซาะชายฝั่งบางขุนเทียน ซึ่งมีความหลากหลายของภูมิหลังทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ การเลือกใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างได้ช่วยให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลการวิจัยภายใต้เค้าโครงคำถามเบื้องต้นที่กำหนดเอาไว้โดยผู้วิจัย ในแง่นี้ เทคนิคการวิจัยดังกล่าวจึงเหมาะสมต่อการเปิดพื้นที่ให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถบอกเล่าประสบการณ์ของตนเองที่มีต่อการกัดเซาะชายฝั่งบางขุนเทียนพร้อมทั้งแสดงความคิดเห็นต่อการนิยามความหมายและกำหนดเค้าโครงคุณภาพชีวิตสีเขียวได้อย่างเปิดกว้าง ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม 2567

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้เขียนเลือกใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (content analysis) และการวิเคราะห์แก่นสาระ (thematic analysis) โดยนำข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างมาสรุปข้อมูล และจัดธีม (theme) ของเนื้อหาที่ได้รับมาเบื้องต้นเพื่อนำเสนอานิยามความหมายของคุณภาพชีวิตสีเขียวของคนในพื้นที่

ขณะที่ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสารผู้เขียนได้จัดหมวดหมู่ความคิดที่ได้รับจากเอกสารต่าง ๆ ทั้งที่เป็นเอกสารวิชาการและเอกสารของหน่วยงานราชการ งานวิจัยนี้ได้จัดการข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยโดยคำนึงถึงแนวปฏิบัติด้านจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ซึ่งการวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน กลุ่มสหสถาบัน ชุดที่ 2 สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (COA No. 423/67)

ผลการศึกษา

เสียงที่หลากหลายในภูมิทัศน์ความเสี่ยง

ความเสี่ยงได้แพร่กระจายปกคลุมไปทุกสัดส่วนของสังคม ผู้คนต่างรับรู้และเผชิญหน้าในตำแหน่งแห่งที่ความเสี่ยงที่แตกต่างกัน ชายทะเลบางขุนเทียนเป็นพื้นที่ที่มีขอบเขตพื้นที่อื่น ๆ ในบริเวณอ่าวไทยเชื่อมโยงกันเป็นอ่าวตัว ก. ซึ่งกลายเป็นภูมิทัศน์ความเสี่ยงที่ผู้คนในต่างเขตพื้นที่กำลังเผชิญร่วมกันจากปัญหาชายฝั่งทะเลกัดเซาะอันเป็นผลมาจากพื้นที่ต่าง ๆ ได้พัฒนากลายเป็นอุตสาหกรรมไปแล้วทั้งสิ้น อาทิ สมุทรปราการ สมุทรสงคราม รวมถึงบางส่วนของพื้นที่บางขุนเทียนเองด้วย ถึงแม้ขอบเขตพื้นที่ที่จะเชื่อมโยงกันแต่การจัดการความเสี่ยงร่วมกันไม่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างง่ายดายในภูมิทัศน์ความเสี่ยงนี้ เนื่องจากมีความแตกต่างในความสัมพันธ์ของโครงสร้างทางการเมืองในระดับท้องถิ่นระหว่างกรุงเทพมหานครที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ (Marks et al., 2023, p. 267)

เมื่อพิจารณาชายฝั่งทะเลกัดเซาะในฐานะความเสี่ยง การทำให้ปรากฏการณ์ที่ดำรงอยู่กลายเป็นความเสี่ยงถูกกำหนดภายใต้ความสัมพันธ์ทางสังคมและการเมือง ภายใต้ขอบเขตการรับรู้ของสถาบันการเมืองกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้รัฐมีบทบาทในการที่จะจัดการความเสี่ยงที่กำลังเกิดขึ้นด้วยการตระหนักว่าความเสี่ยงส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนในพื้นที่ การถูกทำให้กลายเป็นความเสี่ยงยังคงอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์และสังคมมากมายในการประกอบสร้างความเสี่ยงขึ้นมาผ่านความรู้ว่าวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เทคนิคความรู้และชุดกฎหมายเกี่ยวกับผังเมือง (Beck, 1992, p. 22)

ปัจจุบันภาครัฐได้มีการบริหารจัดการความเสี่ยงด้วยการผสมผสานความรู้ทางวิทยาศาสตร์เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเชิงนโยบายอย่างเป็นรูปธรรม ความเสี่ยงจากการกัดเซาะชายฝั่งทะเลจึงถูกนิยามให้เสี่ยงต่อเมื่อความรู้ทางวิทยาศาสตร์ได้ตัดสินใจบนพื้นฐานของการใช้เทคนิควิธีเพื่อระบุความเสี่ยง ประเด็นเหล่านี้ปรากฏให้เห็นจากการที่กรุงเทพมหานครในฐานะหน่วยงานรับผิดชอบได้มีการจ้างประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (EIA) ดำเนินการโดยบริษัท ปัญญา คอนซัลแตนท์ จำกัด (2550) ซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีบทบาทและแบ่งงานกันทำตามความถนัดในการประกอบสร้างความเสี่ยงที่สามารถวัดได้และคาดการณ์ได้ อาทิ สมุทรศาสตร์และการกัดเซาะชายฝั่งทะเล อุทกวิทยา ธรณีวิทยา นิเวศวิทยาป่าชายเลน นิเวศวิทยาชายฝั่ง และวิทยาศาสตร์ทางทะเล การระดมผู้เชี่ยวชาญเข้ามาสะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของภาครัฐที่มุ่งกำหนดคุณภาพชีวิตเชิงกายวิสัยด้วยการมองความเสี่ยงว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดี

ในการตอบกระทู้ถามที่ 133 ร. (2563) ในสมัยรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ซึ่งตั้งกระทู้โดยคุณณัฐชา บุญไชยอินสวัสดิ์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกรุงเทพมหานคร พรรคก้าวไกล เกี่ยวกับปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลบางขุนเทียน โดยพลเอกประยุทธ์ได้มีการตอบกระทู้ผ่านราชกิจจานุเบกษา ซึ่งสะท้อนมุมมองของมาตรการเชิงนโยบายของรัฐบาลที่มองว่า การกัดเซาะชายฝั่งทะเลบางขุนเทียนเป็นกระบวนการชายฝั่งที่ไม่หยุดนิ่งและเปลี่ยนแปลงไปอย่างเสมอ มาตรการการจัดการความเสี่ยงของรัฐบาลจึงมุ่งเน้นไปที่การบูรณาการคุณค่าเชิงนิเวศและคุณค่าทางเศรษฐกิจต่อการออกมาตรการการจัดการความเสี่ยง

ภาพของการรับรู้ความเสี่ยงของสถาบันการเมืองปรากฏอย่างเด่นชัด ตั้งแต่ พ.ศ. 2534 เป็นต้นมาจากการดำเนินงานของสำนักงานเขตบางขุนเทียนเพื่อป้องกันการกัดเซาะด้วยคันหินทิ้งชายฝั่ง ถัดมาใน พ.ศ. 2551-2555 ได้มีการดำเนินการปักไม้เพื่อช่วยชะลอคลื่นและมีการส่งเสริมให้ปลูกป่าชายเลนเพิ่มขึ้น จนกระทั่ง พ.ศ. 2562 กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้เห็นชอบรายงานการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อม (EIA) เกี่ยวกับโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลบางขุนเทียน การตอบกระทู้ถามของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ในฐานะนายกรัฐมนตรีในช่วงเวลานั้นสะท้อนให้เห็นว่าสถาบันทางการเมืองได้ให้ความหมายต่อความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียนให้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของผู้คนที่เผชิญหน้ากับความเสี่ยง รวมไปถึงการออกแบบมาตรการเพื่อลดผลกระทบจากความเสียหายที่เป็นผลผลิตจากสถาบันการเมืองเพื่อจัดการความเสี่ยงได้

ภายใต้การกำหนดให้ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกลายเป็นความเสี่ยงด้วยกระบวนการทางการเมืองที่มีส่วนต่อการกำหนดความเสี่ยง (determines risks) ผ่านการประสานขององค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และผลักดันให้ผู้คนในสังคมได้รับรู้ถึงความเสี่ยง (perceives risks) (Beck, 1992, pp. 57-58) เสี่ยงจากความเสี่ยงของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากการกัดเซาะชายฝั่งทะเลบางขุนเทียนช่วยสะท้อนและเปิดเผยข้อเท็จจริงเกี่ยวกับความเสี่ยงที่อยู่ในขอบเขตการรับรู้ของพวกเขา ทั้งยังแทรกซึมอยู่ในชีวิตประจำวันและถูกส่งต่อการรับรู้ความเสี่ยงจากรุ่นสู่รุ่น ความเสี่ยงไม่ใช่สิ่งที่ผู้คนในพื้นที่ปรารถนา แต่ก็ไม่สามารถผลักความเสี่ยงออกไปให้พ้นได้ด้วยเช่นกัน ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมซึ่งอยู่นอกเหนือการควบคุมทางสังคมและเกี่ยวข้องกับ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่ทำให้ระดับน้ำทะเลมีแนวโน้มสูงขึ้น ดังที่ มีนา อายุ 58 ปี เพศหญิง ผู้นำชุมชนที่อยู่ร่วมกันกับความเสี่ยงมาตั้งแต่จำความได้ได้บอกเล่าว่า

“...ตัวพี่เห็นมันถูกกัดเซาะมาตั้งแต่เด็กแล้ว ก็คือว่าแต่ก่อนมันมีป่าชายเลนออกไป
เยอะ จะเห็นว่าหลักเขตที่อยู่กลางทะเลแต่ก่อนมันตั้งอยู่ในป่าชายเลน มันค่อย ๆ โดนกัด
เซาะ เพราะด้วย climate change ระดับน้ำสูงขึ้น พายุแรงขึ้น ตรงนี้มันเป็นตัวเร่งให้
พื้นที่ป่าชายเลนเสียหายมากขึ้น”

ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายฝั่งทะเลบางขุนเทียน ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อความเป็นอยู่ที่ดีของคนในพื้นที่ พวกเขาได้รวมตัวกันจัดตั้งเครือข่ายรักษาทะเลกรุงเทพและสิ่งแวดล้อม ใน พ.ศ. 2550 เพื่อเป็นการส่งเสียงของพวกเขาดำเนินการจัดการความเสี่ยงของภาครัฐที่กินระยะเวลาที่ใช้ในการดำเนินการ

ยาวนาน โดยการจัดการความเสี่ยงของภาครัฐได้เสนอด้วยการทำแนวไม้ไผ่ปักชะลอคลื่นที่สถานะปัจจุบันได้ผ่านการประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมเรียบร้อยแล้ว แต่ยังไม่ได้มีการเริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมและยังติดขัดเรื่องงบประมาณในการดำเนินโครงการ (แนวหน้า, 2567, ออนไลน์) เครือข่ายฯ ได้รวมตัวกันและทดลองจัดทำแนวไม้ไผ่ปักชะลอลดหน้าไปก่อนการดำเนินการของภาครัฐ ซึ่งเป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อรับมือกับความเสี่ยงที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว การมีเครือข่ายฯ ช่วยทำให้เสี่ยงของพวกเขาในความเสี่ยงมีความเข้มข้นมากขึ้น ทั้งยังเป็นการเปิดพื้นที่ให้มีการเข้ามามีส่วนร่วมกันอย่างแข็งขัน พาสิน อายุ 65 ปี เพศชาย แกนนำรุ่นแรกของเครือข่ายบอกเล่าด้วยความตื่นเต้นถึงกิจกรรมที่พวกเขาทำอย่างน่าสนใจ

“...เราทำการปักไม้ไผ่ที่เราทำขึ้นกันเองเป็นแนวที่หนึ่ง แล้วก็ทิ้งเวลาไปสัก 1 ปี พอตะกอนเลนมันเข้ามากับคลื่นเนี่ย ตอนมันไหลกลับมันไหลกลับไม่หมดหรอก ก็ตกตะกอน พอเราได้พื้นดินกลับคืนมาระยะด้านในแล้วนะ เราก็คำนวณเป็นปีเลย พอตะกอนเลนเพิ่มขึ้นเราก็นำมาเป็นระยะ 2 คือ ทวงคืนพื้นดินของเรากลับคืนมาโดยการทำแนวเขื่อนไม้ไผ่ ชุดที่ 2”

นอกเหนือไปจาก เครือข่ายฯ ที่เกิดขึ้นและมีบทบาทขับเคลื่อนการรับมือกับความเสี่ยงจากการกัดเซาะชายทะเลบางขุนเทียนแล้ว เครือข่ายฯ ดังกล่าวได้ขยายขอบเขตการประสานความร่วมมือกันไปยังเมืองโดยรอบ “อ่าวตัว ก.” ครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานคร สมุทรสาคร สมุทรปราการ สมุทรสงคราม และฉะเชิงเทรา เครือข่ายเหล่านี้ได้ก่อรูปแบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมของเครือข่ายภายใต้การรับรู้ความเสี่ยงที่เป็นความเสี่ยงเดียวกันจากการเปลี่ยนแปลงชายฝั่งทะเล อีกทั้งพื้นที่ดังกล่าวยังเป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมอุตสาหกรรมอย่างเข้มข้น การแบ่งปันภูมิปัญญาความรู้เพื่อรับมือกับความเสี่ยงจึงเป็นภาพของการช่วยเหลือพึ่งพากันภายใต้ภูมิทัศน์ความเสี่ยงที่ดำรงอยู่ในขอบเขตรับรู้ของผู้คนที่ได้รับผลกระทบ

ความเสี่ยงที่ได้ทำให้ขอบเขตของพื้นที่ที่จะถูกขีดเส้นแบ่งอย่างเด่นชัดได้พร่ามัวลงและถูกเชื่อมโยงเข้าหากันด้วยการเผชิญหน้าและการรับรู้ความเสี่ยงที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในพื้นที่ การพร่ามัวลงของเส้นแบ่งขอบเขตของพื้นที่ยังเต็มไปด้วยการไหลเวียนของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อรับมือกับความเสี่ยงที่กระทำผ่านการแบ่งปันภูมิปัญญาความรู้และการประสานความร่วมมือกัน ซึ่งประเด็นดังกล่าวสอดคล้องไปกับนิยามความหมายของภูมิทัศน์ความเสี่ยงที่ถูกพัฒนามาจากความคิดของเบ็ค (Blok, 2019, p. 502; p. 511)

ภูมิทัศน์ความเสี่ยงช่วยตอกย้ำให้เห็นชัดเจนมากขึ้นเกี่ยวกับตำแหน่งแห่งที่ของความเสี่ยงที่ผู้คนในสังคมต้องพบเจอแตกต่างกันและมีความไม่เท่าเทียมกัน ภายในภูมิทัศน์ความเสี่ยงได้จำแนกแตกต่างผู้คนออกเป็น 2 ลักษณะคือ ผู้คนที่อยู่ในขอบเขตของความเสี่ยงกับผู้คนที่อยู่นอกขอบเขตของความเสี่ยง ผู้คนที่อยู่ในขอบเขตของความเสี่ยงมักต้องเผชิญกับผลกระทบจากความเสี่ยงที่มากกว่าทั้งจากวิถีชีวิตทางสังคมที่ต้องปรับเปลี่ยนไป ความไม่มั่นคงแห่งชีวิตจากผลกระทบของความเสี่ยง ขณะที่ผู้คนที่อยู่นอกขอบเขตของความเสี่ยงนี้อาจไม่ได้รับผลกระทบเทียบเท่าผู้ที่อยู่ใกล้ชิดในภูมิทัศน์ความเสี่ยง อีกทั้งความเสี่ยงที่เกิดขึ้นยังได้

มีส่วนกำหนดความหมายต่อคุณภาพชีวิตสีเขียวของผู้คนในพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียน ซึ่งถักทอขึ้นผ่าน การเผชิญหน้ากับความเสี่ยงในระดับชีวิตประจำวัน

ความเสี่ยงที่รู้สึก คุณภาพชีวิตที่สั้นไหว: คำโครงคุณภาพชีวิตสีเขียวเชิงอัตวิสัย

คุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัยเป็นคุณภาพชีวิตที่อยู่กับการรับรู้และความพึงพอใจในการมีความเป็นอยู่ที่ดีใน ระดับปัจเจกบุคคล (Ferriss, 2004, p. 48) การพัฒนานิยามความหมายคุณภาพชีวิตสีเขียวได้ยึดวิธีคิด เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัย โดยคุณภาพชีวิตสีเขียวกินใจความครอบคลุม การมีชีวิตที่ดีท่ามกลาง สิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศในพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียน ซึ่งผู้ให้ข้อมูลได้ร่วมกันกำหนดนิยามของคุณภาพ ชีวิตสีเขียวด้วยการมองภาพของความรุ่มร้อนจากการอยู่ใกล้ชิดกับชายทะเลและป่าชายเลนที่เอื้อให้พวกเขา สามารถปรับปรุงคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้

คนเมืองกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ต้องพบเจอกับความเสี่ยงที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันจากฝุ่นควันและ มลภาวะทางอากาศที่ส่งผลให้คนเมืองกรุงเทพมหานครมีมุมมองของคุณภาพชีวิตที่ดีแตกต่างไปเมื่อเทียบกับ ผู้ที่อยู่อาศัยในเมืองอื่น ๆ (Kantachote & Wiroonsri, 2023) อย่างไรก็ตาม การต่อยอดจากภาพของ การเผชิญหน้ากับความเสี่ยงของคนเมืองกรุงเทพมหานครที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพชีวิตในระดับจุลภาคที่ แตกต่างกันไปตามย่านที่อยู่อาศัยถึงแม้จะอยู่ในพื้นที่เมืองเดียวกันก็จะช่วยให้เห็นความแตกต่างต่อมุมมองที่ มีต่อคุณภาพชีวิตได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น (Das, 2008, pp. 306-308)

ข้อค้นพบจากการนิยามความหมายคุณภาพชีวิตสีเขียวเชิงอัตวิสัยของผู้ที่อยู่อาศัยในพื้นที่ใกล้ชิดกับ ชายทะเลบางขุนเทียนที่ได้จากการสัมภาษณ์ สามารถจัดธีมของคุณภาพชีวิตสีเขียวเชิงอัตวิสัยได้ดังนี้

ธีมแรก *ขีดความสามารถในการรับรู้ถึงความเสี่ยง* การอยู่อาศัยพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียนได้สร้าง แบบแผนของการรับรู้ความเสี่ยงร่วมกันของผู้คนในพื้นที่จากการกีดเซาะชายฝั่งทะเล ขีดความสามารถ ในการรับรู้ความเสี่ยงมีบทบาทสำคัญในมิติชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของปัจเจกบุคคล โดยการรับรู้ความเสี่ยงได้ถูก ถ่ายทอดและส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น การรับรู้ความเสี่ยงที่ขยายตัวให้กลายเป็นการรับรู้ร่วมกันกลายเป็นพลังสำคัญที่ ทำให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายทางสิ่งแวดล้อมที่มีบทบาทอย่างมากในการรับมือกับความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบ ต่อความมั่นคงของชีวิตของพวกเขา คำนิยามขีดความสามารถในการรับรู้ถึงความเสี่ยงจนก่อตัวกันเป็น เครือข่ายทางสังคมของมินาตอกย้ำให้เห็นประเด็นดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

“...ตัวเรารู้กันอยู่แล้วว่ามีการกัดเซาะของชายฝั่ง เมื่อเราเริ่มเป็นเครือข่ายรักทะเล แล้ว เราก็กะไปเจออีกโซนชายฝั่งที่มีปัญหาเหมือน ๆ กัน เรื่องน้ำกัดเซาะก็มีการคุยกัน เช่น สมุทรปราการ สมุทรสาคร จนกลายเป็นเครือข่ายอ่าวไทยตอนบน พอมีปัญหาที่ คล้ายกันเราก็กะหันไปคุย”

ประเด็นดังกล่าวช่วยตอกย้ำให้เห็นถึงบทบาทของเครือข่ายทางสังคมที่มีส่วนต่อการกำหนดคุณภาพชีวิตของปัจเจกบุคคล การมีเครือข่ายทางสังคมช่วยเอื้อต่อความเป็นอยู่ที่ดีและสามารถรับมือกับสถานการณ์ความไม่แน่นอนทางสังคมบางประการได้ อีกทั้งยังมีส่วนให้ปัจเจกบุคคลมีความพึงพอใจในชีวิตจากการมีเครือข่ายที่ไว้วางใจกันได้ (สายชล ปัญญชิต, 2565, น. 40-42; อารี จำปากลาง และคณะ, 2563, น. 94-95; น. 99) ซึ่งเครือข่ายรักษะทะเลกรุงเทพและสิ่งแวดล้อมก็ได้แสดงบทบาทนั้นได้อย่างเต็มที่ท่ามกลางขีดความสามารถในการรับรู้ถึงความเสี่ยง

ธิมทีสอง ขีดความสามารถในการเฝ้าฝันเพื่ออยู่ร่วมกันกับความเสี่ยง การให้ความหมายต่อคุณค่าของระบบนิเวศและการคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากความเสี่ยงถูกหยิบยกเป็นประเด็นเกี่ยวกับขีดความสามารถในการเฝ้าฝันของผู้ที่อาศัยอยู่ใกล้ชิดกับชายทะเลบางขุนเทียน การตระหนักถึงผลกระทบระยะยาวที่จะเกิดขึ้นและการมองภาพถึงอนาคตว่าหากพื้นที่ที่เป็นชายฝั่งถูกกัดเซาะทำให้ที่ดินถอยหล่นลงมาและแทนพื้นที่ที่ไปด้วยน้ำทะเลจะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงชีวิตของพวกเขา การมีขีดความสามารถในการเฝ้าฝันที่จะอยู่ร่วมกันกับความเสี่ยงกลายเป็นเงื่อนไขที่ทำให้คนในพื้นที่ได้รวมตัวกันขึ้นเพื่อทดลองใช้ภูมิปัญญาแนวไม้ไผ่ปักชะลอที่มีส่วนช่วยให้เกิดการฟื้นฟูระบบนิเวศอย่างเป็นระบบและช่วยให้พวกเขาสามารถรับมือกับความเสี่ยงที่สืบคลานเข้ามาอย่างเป็นรูปธรรม พาเสนให้ภาพที่น่าสนใจเกี่ยวกับประเด็นขีดความสามารถในการเฝ้าฝันเพื่ออยู่ร่วมกันกับความเสี่ยงในทำนองที่ว่า

“...พอเราเริ่มทำตัวไม้ไผ่ควบคู่ไปกับการสร้างความตระหนักของคนในพื้นที่
อย่างเช่นคุณจะมาหาปูหาปลาข้างในพยายามอย่าใช้เรือวิ่ง พอเราทำแล้วพวกระบบนิเวศ
กลับมาเลย ลูกปลาสามารถเข้ามาได้เพราะน้ำมันนิ่ง คลื่นไม่แรงแล้วระบบนิเวศเริ่ม
กลับมา คลื่นมันเริ่มเบาหอยแครงก็จะมาฝังตัวอยู่ในดิน”

การอยู่ในตำแหน่งแห่งที่ของความเสี่ยงเป็นสิ่งที่ผู้คนในพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียนไม่สามารถที่จะหลีกเลี่ยงไปได้ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับมิติทางสังคมเศรษฐกิจที่ทำให้ผู้คนเผชิญกับตำแหน่งแห่งที่ของความเสี่ยงที่แตกต่างกัน Beck (1992, p. 23) ได้ชี้ให้เห็นว่าความเสี่ยงอาจตัดข้ามมิติของชนชั้นทางสังคมไปแล้ว และคนทุกคนจะต้องเผชิญกับความเสี่ยงเหมือนกัน เพียงแค่จะได้รับผลกระทบที่มากน้อยแตกต่างกันออกไป จำแนกตามมิติทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันภายในตำแหน่งแห่งที่ของความเสี่ยงได้ผลิตสร้างขีดความสามารถที่ผู้คนจะเฝ้าฝันถึงการรับมือและการที่พวกเขาจะอยู่ร่วมกันกับความเสี่ยงผ่านปฏิบัติการในระดับชีวิตประจำวันของผู้คนในพื้นที่

ธิมสุดท้าย ทักษะการอยู่ร่วมกันในนิเวศวิทยาเดียวกัน คุณภาพชีวิตสีเขียวเชิงอัตวิสัยของผู้คนในพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียนได้ขยายต่อออกไปจากการที่ผู้คนได้ปรับปรุงคุณภาพชีวิตของตนเองแล้ว การคำนึงถึงระบบนิเวศที่หลากหลายกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้คุณภาพชีวิตสีเขียวเชิงอัตวิสัยมีความสมบูรณ์มากขึ้น ทักษะการอยู่ร่วมกันเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้พวกเขามีความเห็นอกเห็นใจต่อระบบนิเวศที่ไม่ได้มีเฉพาะ

ประเด็นการกัดเซาะชายฝั่งทะเลที่จะถูกกำหนดให้เป็นความเสี่ยงเพียงอย่างเดียวในพื้นที่แห่งนี้ มินตรา อายุ 54 ปี กำลังแสดงความคิดเห็นกับผู้เขียนว่าการอยู่ร่วมกันในนิเวศวิทยาเดียวกันจะเกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตสีเขียวเชิงอัตวิสัยได้อย่างไร

“ปัจจุบันพื้ก็ดูแลถึงในพื้นที่นี้ประมาณ 4 ฝูง เกือบ 200 ตัว ฝูงถิ่นคุณกะลาที่
รูปปั้นอนุสาวรีย์อยู่ก็มี 2 ฝูง ประมาณ 100 ตัว ตอนนี้เขาไม่มีอาหาร เขาก็เข้ามาบุก
รุกติก เข้าไปกินขยะ ...ในพื้นที่บางขุนเทียนหลัก ๆ ก็เป็นการบุกรุกของมนุษย์ ภาวะ
สิ่งแวดล้อมก็เปลี่ยนไป ในบางขุนเทียนเกิดจากการเป็นเมืองมากกว่า สิ่งก็เดือดร้อนไม่มี
ป่าให้อยู่ ต้นไม้เหลือน้อยเดียว อาหารตามธรรมชาติก็ไม่มี”

ความเสี่ยงที่เกิดขึ้นจากความทันสมัยของการกลายเป็นเมืองและเป็นความเสี่ยงที่ถูกสร้างขึ้นจากกิจกรรมของมนุษย์ได้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีของสิ่งอื่น ๆ พื้นที่บางขุนเทียนเมื่อถูกเปลี่ยนผ่านจากพื้นที่เกษตรกรรมไปสู่พื้นที่ที่เริ่มต้นรับอุตสาหกรรมและอสังหาริมทรัพย์ได้ทำให้ฝูงลิงในบางขุนเทียนได้รับผลกระทบจากการสูญเสียป่าที่เป็นแหล่งความมั่นคงทางอาหารของลิง ความเห็นอกเห็นใจกลายเป็นภาพของทักษะการอยู่ร่วมกันในนิเวศวิทยาเดียวกันที่จะต้องตระหนักถึงความสามารถที่จะเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือให้สิ่งอื่น ๆ ที่อยู่ร่วมกันกับมนุษย์ได้มีคุณภาพชีวิตที่ดีควบคู่กันไปด้วย

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

บทความชิ้นนี้ได้นำเสนอเค้าโครงคุณภาพชีวิตสีเขียวเชิงอัตวิสัยท่ามกลางความเสี่ยงภัยในพื้นที่ชานเมืองกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นเสียงสะท้อนจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงในตำแหน่งแห่งที่ความเสี่ยงจากการกัดเซาะชายฝั่งทะเลบางขุนเทียน ข้อค้นพบจากการวิจัยเปิดเผยให้เห็นภูมิทัศน์ความเสี่ยงที่กำลังเกิดขึ้นอยู่ในพื้นที่แห่งนี้ที่ผนวกรวมเข้ากับปฏิบัติการระดับชีวิตประจำวันของผู้คนในพื้นที่ ขณะเดียวกันการอยู่ใกล้ชิดในภูมิทัศน์ความเสี่ยงมีส่วนกำหนดนิยามความหมายของการมีคุณภาพชีวิตสีเขียวเชิงอัตวิสัยที่ดีของพวกเขาอย่างแนบแน่น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการเชื่อมคุณภาพชีวิตเข้ากับขีดความสามารถในการรับรู้ถึงความเสี่ยงที่แปรเปลี่ยนไปสู่ปฏิบัติการที่รับมือกับความเสี่ยง

ข้อค้นพบจากการวิจัยให้ภาพของเค้าโครงคุณภาพชีวิตสีเขียวเชิงอัตวิสัยอันเป็นคำถามและวัตถุประสงค์หลักของการวิจัยซึ่งตอกย้ำให้เห็นว่าความเสี่ยงมีส่วนต่อการกำหนดถึงการรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิตของปัจเจกบุคคล โดยเฉพาะผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง หรือผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากความเสี่ยงได้มีความพยายามในการปรับตัวท่ามกลางสถานะที่ไม่แน่นอนจากการกัดเซาะชายฝั่งทะเลในพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียน ขีดความสามารถในการรับรู้ถึงความเสี่ยง ขีดความสามารถในการเฝ้าฝันเพื่ออยู่ร่วมกันกับความเสี่ยง และทักษะการอยู่ร่วมกันในนิเวศวิทยาเดียวกัน ล้วนกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญที่จะนำมาพวกเขาก้าวสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายใต้การตระหนักถึงการมีอยู่ของความเสี่ยง

ความเสี่ยงภัยส่งผลกระทบต่อในตำแหน่งแห่งที่ความเสี่ยงที่แตกต่างกัน ความเสี่ยงจึงมักถูกผลักให้กลายเป็นภาระเฉพาะกับผู้ที่ต้องอยู่ในตำแหน่งแห่งที่ความเสี่ยงนั้นอันเป็นผลมาจากการแบ่งแยกทางสังคมและเศรษฐกิจ ผู้คนในที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชายทะเลบางชุมชนที่ยื่นส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ยังคงประกอบอาชีพดั้งเดิมอยู่ อาทิ การทำประมง การทำเกษตรกรรม และการประกอบอาชีพค้าขาย ความไม่สามารถที่จะเคลื่อนย้ายตนเองออกจากตำแหน่งแห่งที่ความเสี่ยงได้จึงกลายเป็นเงื่อนไขที่ทำให้พวกเขาจำเป็นต้องหาหนทางในการปรับตัวและต่อสู้กับความเสี่ยงภายใต้ภูมิปัญญาที่มีและทรัพยากรทางสังคมที่จำกัดถึงแม้จะมีการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจทางสังคมในการต่อรองก็ตาม

นอกเหนือไปจากนั้น ภายใต้สภาวะความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้คาบเกี่ยวไปกับการตัดสินใจทางการเมืองในการมองว่าการกัดเซาะชายฝั่งทะเลเป็นความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อผู้คนในที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ดังที่ทฤษฎีความเสี่ยงภัยของเบ็คได้สะท้อนให้เห็นถึงการมองความเสี่ยงที่เป็นรับรู้ผ่านกระบวนการสร้างความรู้ที่อาศัยการตีความเชิงสาเหตุที่แฝงฝังด้วยมิติสังคมการเมือง การรับรู้ความเสี่ยงของสถาบันการเมืองจึงดำเนินไปควบคู่กับการรับรู้ความเสี่ยงของผู้คนในพื้นที่ (Beck, 1992, pp. 22-23) ทฤษฎีความเสี่ยงภัยของเบ็คยังคงทรงพลังในการอธิบายปรากฏการณ์ความเสี่ยงถูกคลี่คลายขยายภาพให้มีความชัดเจนมากขึ้นจากการซ้อนทับไปมาระหว่างมิติทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ถึงแม้เบ็คจะถูกวิพากษ์วิจารณ์มุมมองของเขาที่ละเลยความแตกต่างของบริบททางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไปจากฐานคิดของเบ็คที่พยายามมองว่าความเสี่ยงที่อยู่ในระดับมหภาคที่เชื่อมโยงกันในระดับโลก ซึ่งทำให้ประสบการณ์เชิงวัฒนธรรมในระดับท้องถิ่นถูกละเลยไป (Lash, 2000, p. 48) อีกทั้งเมื่อพิจารณาความเสี่ยงในฐานะสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยมนุษย์ (manufactured risk) ประสบการณ์ในระดับท้องถิ่นยังมีความจำเป็นที่จะต้องถูกนำมาใช้วิเคราะห์ เนื่องจากปัจเจกบุคคลจะต้องมีความรับผิดชอบต่อความเสี่ยงที่มีร่วมกัน (Giddens, 1999, p. 9) อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนเลือกเติมเต็มมุมมองความคิดของเบ็คผ่านมิติทัศน์ของคุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัยช่วยให้เห็นประสบการณ์ระดับท้องถิ่นที่เคลื่อนไหวอยู่ท่ามกลางความเสี่ยงภัยที่ดำรงอยู่และดำเนินไปในพื้นที่ คุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัยเปิดพื้นที่ให้เห็นถึงแบบแผนทางสังคมที่คนในพื้นที่ได้ถักทอเพื่อรับมือกับความเสี่ยงและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของพวกเขาให้มีความเป็นอยู่ที่ดีเพิ่มขึ้น ซึ่งคุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัยเป็นสิ่งที่ไม่สามารถวัดและจับต้องได้ แต่ต้องอาศัยขอบเขตการรับรู้ของปัจเจกบุคคลว่ามีความรู้สึก หรือความพึงพอใจต่อปัจจัยของคุณภาพชีวิตแต่ละปัจจัย ทั้งยังให้คุณค่าต่อปัจจัยคุณภาพชีวิตนั้น ๆ แตกต่างกันไปด้วย (Ferriss, 2004, p. 48; Kantachote & Wiroonsri, 2023) ข้อค้นพบจากการวิจัยสะท้อนถึงคุณภาพชีวิตสีเขียวเชิงอัตวิสัยที่ถูกตรึงไว้ด้วยบริบทของความหลากหลายทางนิเวศและธรรมชาติที่มีพลวัตไปพร้อมกันกับความเสี่ยงภัย ผู้คนในพื้นที่ได้ให้ความหมายต่อคุณภาพชีวิตสีเขียวเชิงอัตวิสัยที่ครอบคลุมประเด็นขีดความสามารถในการรับรู้ถึงความเสี่ยง ขีดความสามารถในการฝ่าฟันเพื่ออยู่ร่วมกันกับความเสี่ยง และทักษะการอยู่ร่วมกันในนิเวศวิทยาเดียวกัน

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เน้นไปที่การศึกษาประสบการณ์เชิงลึกด้วยการบอกเล่าเสียงสะท้อนของคนกลุ่มหนึ่งที่อยู่ร่วมกันกับความเสี่ยงในพื้นที่ชายทะเลกัดเซาะบางขุนเทียน ซึ่งได้นำมาสู่การก่อรูปร่างเค้าโครงคุณภาพชีวิตเชิงอัตวิสัย โดยนักสังคมวิทยามักให้ความสำคัญกับการพัฒนากรอบเค้าโครงคุณภาพชีวิตให้เหมาะสมและสอดคล้องไปกับสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมโดยเฉพาะในบริบทที่เกี่ยวข้องกับเมืองเค้าโครงคุณภาพชีวิตสีเขียวเชิงอัตวิสัยที่ถูกถักทอขึ้นผ่านมิติความเสี่ยง ผลกระทบ และวิถีชีวิตในพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทสามารถในการไปใช้ประโยชน์ได้ในหลายมิติ โดยเป้าหมายสำคัญเมื่อนักสังคมวิทยาได้พัฒนาเค้าโครงคุณภาพชีวิตดังกล่าวขึ้นมาแล้วอยู่ที่การมีสถาบันทางสังคม หรือหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องมีการนำเค้าโครงไปพัฒนาขึ้นเป็นตัวชี้วัดทางสังคมที่เหมาะสมในการประเมินทิศทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่

ผู้เขียนได้เล็งเห็นว่าสถาบันทางสังคม หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำข้อค้นพบในครั้งนี้เกี่ยวกับขีดความสามารถในการรับรู้ถึงความเสี่ยง ขีดความสามารถในการฝึกฝนเพื่ออยู่ร่วมกันกับความเสี่ยง และทักษะการอยู่ร่วมกันในนิเวศวิทยาเดียวกัน ไปใช้ในการเป็นตัวชี้วัดเพื่อประเมินการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชายทะเลบางขุนเทียน ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจมิติความสัมพันธ์ระหว่างสังคม วัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อมของพวกเขาได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและสำนักงานเขตบางขุนเทียนที่สามารถนำไปใช้ต่อยอดให้เกิดเป็นรูปธรรม

ในการต่อยอดไปสู่การวิจัยในอนาคต (future research) ควรมีการดำเนินวิจัยแบบผสมวิธี (mixed-methods) ที่มีการบูรณาการระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพได้เปิดพื้นที่ให้ประสบการณ์เชิงลึกเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตได้ทำงานอย่างเต็มที่ จากนั้นจึงนำข้อค้นพบจากการวิจัยเชิงคุณภาพพัฒนาไปสู่การพัฒนาเป็นแบบวัดคุณภาพชีวิตสีเขียวได้มีความเหมาะสมมากขึ้น นอกจากนี้ ยังมีกระแสความสนใจในทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยาที่สนใจในสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์ (non-humans) ที่สามารถมองภาพการกัดเซาะชายฝั่งทะเลในฐานะวัตถุสภาพที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงความหมายของพื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบทไปอย่างสิ้นเชิง ทั้งยังสามารถแกะกล่องดำ (black boxes) เพื่อเปิดเผยให้เห็นเครือข่ายผู้กระทำที่หลากหลายได้ต่อไปสำหรับการวิจัยในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงที่ดิน 133 ร. (15 ธันวาคม 2563). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 137 ตอนพิเศษ 291 ง. หน้า 72-77.
- โกนิญฐ์ ศรีทอง, ชลวิทย์ เจียรจิตต์, เบญจมาศ สุขสถิตย์ และชัยวัชร พรหมจิตติพงศ์. (2564). สถานการณ์ความรอบรู้ด้านสุขภาพของพระสงฆ์ในสังคมไทย. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 9(5), 1793-1804.
- แนวหน้า. (30 เมษายน 2567). *‘ซัซซาดิ’ขอสภาพเพิ่มวงเงินงบประมาณ แก้ปัญหากัดเซาะชายทะเลบางขุนเทียน*.
<https://www.naewna.com/local/801757>

- บริษัท ปัญญา คอนซัลแตนท์ จำกัด. (2550). รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โครงการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาการกัดเซาะชายฝั่งทะเลบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร. บริษัท ปัญญา คอนซัลแตนท์ จำกัด.
สายชล ปัญญชิต. (2565). พฤติกรรมการป้องกันปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพของสามเณรวัยใสในภาคกลางและ
ภาคเหนือของประเทศไทย. *วารสารประชากรศาสตร์*, 38(2), 28-49.
- อารี จำปากลาง, แครลีน พอร์ต, อภิชาติ จำรัสสุทธิรงค์, ฟาอีซะห์ ดือราเซ และกษมา ยาโกะ. (2563). การย้ายถิ่น
ของมุสลิมไทยไปมาเลเซีย และการบูรณาการทางสังคมกับการแก้ไขปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้.
สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- Beck, U. (1992). *Risk society: Towards a new modernity*. Sage.
- Beck, U., & Sznaider, N. (2006). Unpacking cosmopolitanism for the social sciences: A research
agenda. *The British Journal of Sociology*, 57(1), 1–23. <https://doi.org/10.1111/j.1468-4446.2006.00091.x>
- Blok, A. (2019). Climate riskscapes in world port cities: Situating urban-cosmopolitan risk
communities via Ulrich Beck's comparative tactics. *Global Networks*, 20(3), 500–521.
<https://doi.org/10.1111/glob.12258>
- Das, D. (2008). Urban quality of life: A case study of Guwahati. *Social Indicators Research*, 82(2),
297–310. <https://doi.org/10.1007/s11205-007-9191-6>
- Ferriss, A. L. (2004). The quality of life concept in sociology. *The American Sociologist*, 35, 37–
51. <https://doi.org/10.1007/s12108-004-1016-3>
- Giddens, A. (1999). Risk and responsibility. *The Modern Law Review*, 62(1), 1–10.
<http://www.jstor.org/stable/1097071>
- Higgs, P., Hyde, M., Wiggins, R., & Blane, D. (2003). Researching quality of life in early old age:
The importance of the sociological dimension. *Social Policy & Administration*, 37(3),
239–252. <https://doi.org/10.1111/1467-9515.00336>
- Horlick-Jones, T. (1995). Urban disasters and megacities in a risk society. *GeoJournal*, 37(3),
329–334.
- Kantachote, K., & Wiroonsri, N. (2023). Octa-cluster: Different perspectives on quality of life in
Thailand. *Sage Open*, 13(4). <https://doi.org/10.1177/21582440231218501>
- LaGory, M., Fitzpatrick, K., & Ritchey, F. (2001). Life chances and choices: Assessing quality of
life among the homeless. *The Sociological Quarterly*, 42(4), 633–651.
<https://doi.org/10.1111/j.1533-8525.2001.tb01783.x>

- Lash, S. (2000). Risk culture. In B. Adam, U. Beck, & J. V. Loon (Eds.), *The risk society and beyond: Critical issues for social theory* (pp. 47–62). SAGE Publications Ltd.
<https://doi.org/10.4135/9781446219539>
- Leknoi, U., Yienthaisong, A., & Likitlersuang, S. (2024). Social factors influencing waste separation behaviour among the multi-class residents in a megacity: A survey analysis from a community in Bangkok, Thailand. *Sustainable Futures*, 7.
<https://doi.org/10.1016/j.sftr.2024.100202>
- Marks, D., Bayrak, M. M., & Connell, J. (2023). Increasing livelihood vulnerabilities to coastal erosion and wastewater intrusion: The political ecology of Thai aquaculture in peri-urban Bangkok. *Geographical Research*, 61(2), 259–272. <https://doi.org/10.1111/1745-5871.12580>
- Sakwit, K. (2023). Revisiting the geography of globalisation in the Covid-19 pandemic using risk theory. *Journal of Social Sciences*, 53(1), 1–17.